20-ter Jahrgang Nr. 50 Jüdische Pester Zeitung. Mittwoch, 2. Mai. 1888.

Redaction u. Administration befinden sich: BUDAPEST, Waitzner-Ring Nr. 8.
Pränumerations-Preis:
Für Oesterreich-Ungarn
Ganzjährig 8 Gulden österr. W.
Halbjährig 4 Gulden österr. W.
Vierteljährig 2 Gulden österr. W.
Für's Ausland
Ganzjährig 10 Guld. — kr. ö. W.
Halbjährig 5 Guld. — kr. ö. W.
Vierteljähr. 2 Guld. 50 kr. ö. W.
Pränumerationen werden jeden Tag entgegengenommen.
Annoncen werden nach aufliegendem Tarif berechnet.

יידישע פעסטער צייטונג

פאָליטישעס אַרגאַן. ערשיינט יואַכענטליך דרימאָל.

redaction und administration befinden sich budapest waitzner-ring nr. 8.
pränumerationspreis für oesterreich-ungarn ganzjährig 8 gulden österr. w. halbjährig 4 gulden österr. w. vierteljährig 2 gulden österr. w.
für's ausland ganzjährig 10 guld. — kr. ö. w. halbjährig 5 guld. — kr. ö. w. vierteljähr. 2 guld. 50 kr. ö. w.
pränumerationen werden jeden tag entgegengenommen.
annoncen werden nach aufliegendem tarif berechnet.

בודאפעסט, מיטטוויאָך כא׳ אייר, תרמ״ח — Erscheint wöchentlich dreimal. — צוואַנציגסטער יאָהרגאַנג נר. 50 1888

איינע אונטערריכטס-דעבאטע.

אים אַ מ ט ע ר ר י כ ט ש ע ן אַבזאָרד-נעטענדייג, וואָ איבער דיא אינצאַרגען פאַסטע בודאַפעסט, וואיטצנער-רינג נר. 8, פראַנומעראַציאָנס-פּרייס: פיר אָסטערייך-אונגאַרן אַנציהרונג 8 גולדן עסטר. וויר., האַלבציהרונג 4 גולדן עסטר. וויר., ווערטעלציהרונג 2 גולדן עסטר. וויר., פיר'ס אויסלאַנד אַנציהרונג 10 גולד. — קר. ע. וויר., האַלבציהרונג 5 גולד. — קר. ע. וויר., ווערטעלציהרונג 2 גולד. 50 קר. ע. וויר., פראַנומעראַציאָנען ווערען יעדן טאָג אָנגענומען, אַנאָנצען ווערען נאָך אויפגעלעגטן טאַריף בערעכנט.

ווי אַזוי דער הויפט אַרטיקעל פון דער נומער פון דער צייטונג האָט אויסגעוויזן, האָבן מיר אין דער לעצטער צייט אַ גרויסע מחלוקת מיט אונדזערע לייענער, וואָס האָבן אונדז געשריבן אַ מענגע בריעפן, אין וועלכן זיי האָבן אונדז אָנגעבעטן, מיר זאָלן אַרויסגעבן אַ ווערטלעך אַן אַנטפערונג פון דער אַרבעט פון דער אַנדערער פּאַרטיי, אין דער פראַגע פון דער אַנטוויקלונג פון דער אונגאַרישער נאַציאָנאַלער שול. מיר האָבן אַלע בריעפן אָנגענומען מיט אַ גרויסן דאַנק, ווייל מיר האָבן אַלע בריעפן אַנגענומען אַלס אַ בעווייס פון דער גרויסער אינטערעסנטקייט, וואָס דער לייענער-פּובליקום נעמט אויף דער פראַגע פון דער אונגאַרישער שול. אין אַלע בריעפן האָבן מיר אַבער אַ גרויסן חידוש געלעזן, אַז מיר האָבן אַ מלחמה מיט אַלע לייענער, ווייל מיר האָבן אַלע בריעפן אַנגענומען אַלס אַ בעווייס

ראעל בעשאפטען; דיא געוועזענען איבער איזראעלס פערקעהר מיט „גוים“ געהאדט עטוואס אין דאס זיעבעטע פארבריסליכע יאהרהונדערט. (פראפעסאר דר לאנארד האט ערסט פאר נעכט לאנגער צייט דורך שמאהונג יידישער גראפסען פאן זיך דערען געמאכט.)

פראפעסאר דר. ק א ה ע ן (מארבורג): איך בין אין פאללעם וועגע דעם וואהרעם קיין זאכפערשטאנדיגער דעם תלמוד, איך האב אין מיינער יוגעד וועגען יאהרע לאנג דען תלמוד שטודירט אונד מיך איך אין דער לעצטען צייט זעהר איינגעהענד מיט דיעזעם שטודיום בעשאפטיגט. יעדענפאללס פערשטעהט איך דיא שפרעכווייז דעם תלמוד אונד דארום קאממט עס מיינער מיינונג נאך היער אן, וועגן איך מיך צונאכסט איבער דאס פערלעזענע נוטאכטען איינסעהן זאלל, זא מוסס איך בעמערקען, דאסס איך דאסזעלבע נכט אלס אין וויסענשאפטליכעם אנערקענען קאן. מאן קאנן דאך נכט זאגען: איך לעזע נכט דען תלמוד, מאסס מיר אבער אין אירטהייל אן. הערר נעה. דאסס דע לאנארד בעריופט זיך אייף ד ר ל י ש: דיא צ מאט, דיא ער יעדאך פאן דעליטש אנפיהרט, ווד פאללשטאנדיג פ א ל ש; דיא דער נכט אלס תלמוד: עס איזט פערבאטען, דען נכטס-יודען צו טיישען, אונד מאן דארף איהם נענענאכטער, א ו ך ד ע ם נ א ט צ ע נ ד י ע נ ד ר. קיינע לעזע אייך קיינע נוטצבריינגענדע, זאגען.“

דער פראוידענט טהיילטע אלסדאן מיט, דאסס דאס אירטהייל אם מ טטוואך, 2. מאי, פארטטטאנד 11 אוהר פערקנדעט ווערדען וויירד.

פרענומעראציאנס-איינלאדונג.

ווייר ערלוכען אונזערע געהרטען פרענומעראנטען, דערען פרענומעראציאנס-פערמין אם 1-טען מאי 1888 צו ענדע נעהט (וואס נאנץ ד י ס ל י ר אויף איהרע „אדרעסס-שלייפען“ אנגעצייגט איזט), איהרע מ ר ע נ מ ע ר א צ יאן נ יטטינסט צו ערנייערן, דאמיט דיא וויי-טערע פערזענדונג דער בלאטטער קיינע שטאריונג שטאטטפינדט.—

וויר ערלוכען אונזערע געהרטען פרענומעראנטען אונד פריינדע, זיך מיט אהרען צושריפטען דירעקט אן אונזערע ד ע ר א ק צ יאן צו ווענדען.

אויך בישטען ווייר, דיא אדרעסס דייטליך וויא אנגענעבען:

Jüdische Pester Zeitung
Waitzner-Ring Nr. 3.

מוסס אונד זר שטיילטע איהם אויך זיגען לעשטען ווייל-לען מיט. דיא אנקלאגע, וועלכע ער דאריין נעגען זיינע איינגעגען מאנטטי עיהאב, נעפיעל דעם בריודער נכט, ער בעשלאסס, זיך אין דיעזע אנגעלעגענהייט נאר נכט צו מישען, ער האטטע: וועגן מאן זיך פריהער אים מיך נכט נעקומטערט האט. מאגע מאן מיך אויך יעטצט אין רוהע לאסטען.

פרידינאנד — אדער „פרעד“, וויא ער זיך יעטצט אטעריקאניש נאננטע—האטטע אין אטעריקא נעהייראטהעט, ווער אבער שאן דייט יאהרען ווישווונד, דאס איינציגע קינד אייס זיינער עהע, איינע טאכטטער, וועלכע איהם זייט דעם טאדע איהרער מוטטטער דיא ווייטהאטטע נעפיהרט האט-טע, ערקראנקטע אן איינעם נעפאהרליכען פיעבער אונד שטארב.

נאכדעם פרידינאנד דען ערטטען שטערבען אינגע-וואנדטען האטטע, פיהרטע ער זיך זעהר איינזאם אונד עס פיעל איהם אין, דאסס ער דענן דאך אונדיכט נעטטאהן האבע. דיא בוטטע דעם בריודערס אונבעאכטטע צו לאס-טען, דאסס איהן נאטט פיר דיעזע לעבלאנגליכע פיע-לייכט נעטטאטט אונד איהם דאס איינזיגע קינד עגט-ריטטען האבע.

(: אויטטעצונג פאלגט.)

געשאפטסבעריכט

געטרייידע-געשאפט. ווייצען וואר נעם אין מעגיג צו מארקטע נעבראכט. דיא פוטפלוטס וואר שוואך,— פרייזע וואדען אום — קר. האהער.

ווייצען, פרייס: 500 מעטער: 81. פוטפלוטס 7.60 נולד, 600 מעטערצ: 81. קילא 7.60 נולד. 200 מעטרצ. 80. קילא 7,60 נולד. 100 מעטערצען. 5 80 קילא 7.50 נולד, מעטטערי-מאדען 100 מעטערצען, 81. קילא 7.52½ נולדה. 100 מעטערצענטטע, 79. קילא. 7.40 נולדה. 10 מעטערצען 78,8 קילא 7.40 נולד. 100 מערצ 78.5 פוראא 7.40 נולדה. ווייטסענבוגער 2600 מעטערצען 79.5 קילא 7.45 נולד, ב נ א ט ש ע ר 100 מעטערצ 78,5 פוראא 7.30 נולדה. (אלעס פער 3 מאנאטט.)

מארן 5,75 — 5.80 נולד.

גערטטע, פוטטער-וואגרן: 5,10 — 5,60 נולד, מאלץ 6,85 — 7,50 נולד.

קוקורוזין 5.70 — 6.25 נולד.

האפער, 5,20 — 5,35 נולד.

דיא אטטליכען געטרייידע-נאטטרונגען דער דעזעמבער מארנטאהלע זונד: ווייצען:

קוואר.	נאדראונג.		עקטטעי-מאדען:		פחייס:	
	fl.kr.	fl.kr.	fl.kr.	fl.kr.	fl.kr.	fl.kr.
77 קילא	6.90	6.95	7.10	7.05	7.15	7,10
78 „	7.—	7.05	7.20	7.15	7,25	7.20
79 „	7.05	7.10	7.30	7.25	7,30	7.30
80 „	7.15	7.20	—. —	—. —	7.40	7.35
81 „	—. —	—. —	—. —	—. —	—. —	—. —

מערמונג-געשאפט. ווייצען בעד פריה-הערבסט 7,43 נולד. האפער פ ר פריה-הערבסט 5,41 — 5,42 נולד. קוקורוזע פער מאיזוני 1888, 31 6 — 33 6 נולד.

רעפס. (קאהל) פער פעפטעמבער-אקטאבער 1888 17½ — 10.50 נולד.

מעהל-פרייטע (פער 100 קילאגראמס זאמטט זאק פריי אב פעטט:) נומ 6: 14 נולד. 40 קר., נומ. 1: 14 נולדען — קר., נו 2: 13 נולד. 60 קר. נומ. 3: 13 נולד — קר. נומ. 4: 12 נולד. 40 קר, נו 5: 11 נולד. 40 קר. נומ 6: 10 נולד. 60 קר., נומ 7: 10 נולד. 20 קר. נומ 8: 9 נולד. 60 קר. נומ. 8½: 8 נולד. 60 קר. נומ. 8 7 נולד. 30 קר. פיינע קלייע — 4 נולד. נראבע קלייע 3 נולד, 60 קרייצער.

הולזנפרייטע: ערבען אונגאריש 9,50 — 11. לינזען 10 — 20 נול. פיזאלען נראסע וויטטע 10.50 — 11, נול. צוינגעלבאהנען 11,25 — 12,50 נול. ראהע הירזע 6,30 נול. הירזע בריין 10,50 — 12,50 נול. מאהן נדויער 25 נול. בלייער 28 נול. קימטע 32 נול. — ווייטען 6,50 — 7,25 מאהריאטען 17 — 18 נול. (אלעס פער 100 קילא.)

קארטאפפעל. נעלבע 2,30 — 2,50 פל. 2,40 — 2,30 פל.

שפרייטס. נייע מעטהאדע, אים קריינען —.25 פל. אים נראסען 24,50 נולד. אלטע מעטהאדע, פרעטהעטע שפרייטס 25.28 — 28.50 נול. אללעס פער 10,000 ליטר-מ-ע.

וויטטואלען. פארינער וואכע וואר דאס נעפיעל געשאפט שוואכע.— ווייל נאשיטען: נ א נ ז ע דענע-דע נטטטערטע, פער מאאר 5,20 — 5,60 נולד. דאס, לעעיע פער מאאר 2,50 — 2,60 נולד. נעשלאכטעטע פער מאאר 4,50 — 5, נולד. — א י נ ד ר י א נ ע פער מאאר 4,50 — 5, נול. ק א מ ז י נ ע פער מאאר — — — נול. ה י ה נ ע ר פער מאאר 1.10 — 1.20 פל י נ נ ע ה ע נ נ ע ן פער מאאר — קר., ע נ ט ע ן נ ע מ אטטעט פער מאאר 2,20 — 2,4 0 נול. דאס, לעעיע פער מאאר 80 — 90 קר., א י ע ר פר מא ½ 57 ששיקק 1 נולד., דעטטע טעקינ-דא ½ 60 ששיקק 1 נולד., כ ו ט ט ע ר פיטטע 80 — 95 נול. דעטע ווקונדא 75 נולד. — ק נ א ב ל ו ד ך 4, — 7, נול. צ ו נ ו ע ב ע ל דאטה —.3 נולד. נעלב —.4 נולד., (אללעס פער מעטטערצענטנער.)

צוויטטשקען. ב א ם נ י ש ע צו 10,63 — 16,07 פל. נולד. טטבינטע 15.85 נולד.

צוויטטשקענ-מוס (לעקוואר). פראוואנטטע 15,50 — 15 נול. בנאמאטע 14,50 נולדען. פערבטטער צו 14, — 14,25 נולד.

צוקער, ראפפינאדע 38.50 — 39. נול. מעליטט 36.50 — 37,50 נול. גולד 35,50 — 36. נול.

ריבאל 29.50 — 30 נולדען פער 100 קילא.

דעפס-מוכען, 5,20 נולד.

אונטרטטע, (חלב) 31. — 32, נולד.

פעטטראלעאם 21,25 — 23, נולדען.

שאפפעדרע, פאר נע זי בע וואורדען צייטא 25000 ططטיק פערטטיערענער נאטטונגען פערקויפט, אונד צוואר: דייטטטוואללען צו 2.40 — 2.70 נולד. פער מאאר: פערבטטע אונד בוהנאריטטע 94 — 105 נול. פערבטטע ططטיק, באהנטטע אונד. דראאמטטע 54 — 56 נולד. טططיק אונד מאעדראנטטע 46 — 48 נולד. פער 100 ק. (אללעס מיט 2% ראבאטט.)

לאמטטעללע, דططטטוואללינע 30 — 35 נול. בנאמאטע 50 — 60 נול. (אללעס פער 102 ططטיק.)

נطططططط

אין פאלנישער שנאָרער. ווען צוליב שיקסטע האָט שרייבן דעם פאַרשטאַנדע צוריק, וואָס דער־זער אַלס פרעכטס בענעהמען בעצייכנטעט. דער בעליידיגטע שטרענגטע דיא קלאַנג בייא נעריכט אַן. דיא אַלס צייגען פערנאַמענען געמיינדע־מיט־גליעדער יאָרען פערשיעדענער מיינונג איבער דיא אַן וואָ פאַס נעריכטספאַרזיידענטען נעריכטעטע פראַגע, אַב דאָס שטעהען מיט דעם נעבעטמאַטעל איבער דעם קאָפּפּ אַלס אינאַנשטאַנדע צו בע־צייכנען וואָ. דער איבערקלונג צווייטע פאַרשטאַנד. אין דערד מ אַ ר נ ע ר אַ ר ט ה. בעצייכנטעט דיעם אַלס אונפּ. אינד אַנטע: מיט דעמעלבען רעכטע קאַנטע מאַן הייטצוטאָג: דעם אַלטען ברוי־כע. אַן דאָרען פיינרטאַנע דאָס שטערבע־קליד (קיטעל) אַנצייעהען הולדיגען. אין אַללען זינא־גאַנען דער צווייליערטען יעלע זיך דערפאַרטיגע אַלטע ברייכע אַכנעשאַפּפּס. אַלטע נעבריכט קאַנן מאַן נור נאָר אין דער פאַלאַקיא פערען.

נאָר קורצער בעראַטונג פערפאַרטיילטע דאָס נעריכט דען יאָהלוויזען פאַרשטאַנד דערדן אייאָקאַטען יאָלפּסטאָאַל צו איינער נ ע ל ד־ש ט ר אַ פּ ע פאַן 20 מאַרק אינד צוד טראַגען דער נעריכטס־קאַסטען.

זיינען בעשטעפּענט דער יידישען רעליגיאָן.

איבער דיעע אין מ אַ ר ב ו ר ג נעגען דען פאַלקסשולערער פ ע ר ד י נ אַ נ ד פ ע נ נ ע ר שטאַטטגעהאַבטע נעריכטספּעדאַגאָגיק האָבען ווער אין פאַרגער נומער אַ ספּעדאַגאָגיק בעריכטעט. דיעע פעדאַגאָגיק איז אומע איינטיגער אַלס אין דייטשער שטאַאַטסאַרכיוו פּייטשלאַנד אַרגע אַסס פאַן אירגענד איינער איינט קראַנע נעפּיהרט יאָר־דען יאָרע דיא אַנקלאַנע זיינען בעשטעפּענט דער יידישען רעליגיאָן עדיאַס. יעלכע אַנקלאַנע זיך דאַרייף נרינדעט. דאָס דער ת ל מ ו ד בע־שטעפּט יאָרדע.

דאָס אַרטהייל אין דיעעם אינטערעסאַנטען פּראָצעסס ווערד דייטע פערקלעדעט. ווער יאָללען דער נאָר איינעם אין דיעער פעדאַגאָגיק נאָכ־טראַגען.

דער אַנגקלאַנט איז 31 יאָהרע אַלט. ער צוצאַהלטע. דאָס ער עדסט ווייב 9 מאָנען מיט־נרייד דעם אַנטסטעטשען העפאַרם־פעראַי־נעס וויא.

דער אַלס צייגע פערנאַמענע אַנטסעטשטע דייבסטאַכטאַרדענעט דר. ב אַ ק ק ע ל זיכ־טע דען אַנגקלאַגטען צו דעסטפּעדיגען. באַקקעל יאָר אַבאַמאַן דעם דעפאַרם־פעראַינעס. פאַן דעס־טען צוויעקק ער איז בעפאַרגען דעם פּראָיידענטען פאַלגענדעם אַנט: ווער בעקאַמפּפען דען תלמוד־יודען עבענוא וויא דען רעפאָרם־יודען אינד דען ג ע ט ו י פ ט ע ן יודען. ווער בעקאַמפּפען דיא יודען וועגען איהרער שאַרלעכקייט פיר דיא נע־עלדשאַפט.

דער אַכפערשטאַנדיגע פּראָפעסאָר דר ל א נ ג ר ד. דער פאַסט נאָך יעדעס אַטצע זייגער דערדע בעטהייערטע. דאָס ער אין בעטרעפּף דעם תלמוד נכט אַכפערשטאַנדע וויא. נאָכ דעגנאָך זיין נומאַכטען אַב. אין וועלכעם ערער ערזעהען קאַנן דאָס ער דען תלמוד קיין פאַס דאָס אַרען־אַנגען קענגט. ער בעלעהרטע דען נעריכטס־פּראָ. דאָס דיא לעהרער דעם תלמוד אין תנאים. אמוראים אינד סאַבאָראים אינצוטהיילען זיינ. ווער דיעע סאַבאָראים זינד דאָס וויסס נעמאַנד. וואָהל אייך דער נכט־אַכפערשטאַנדיגע הערד אַכפערשטאַ־דיגע נכט. פעהלייכט האָט ער איינמאָל עטוואָס פאַן דען אַטצע ס ב ר י מרן ורבותי: נעדאַרט אינד עס מאַ אַרהם פאַרקאַמטען, דאָס אייך סבריי דיא בעצייכנונג פיר אינען תלמוד־לעהרער וויא. פערזער בעצייכנטעט ער אייך דיא מאַסאָפיסטען (תוספות) אַלס תלמוד־בעהרער יאָהרער תוספּ־וויא דאָך שאַן יעדעס חדר־קונד וויסס — נור אין קאַממענטאַר צום תלמוד אינט. הערד פּראָפעסאָר דע דאָגאָרד קאַנטע יד נכט עגטאַרטען אייך אי־נעגע שטאַהנגען נעגען דיא יודען אינד אַהד שריפּט־טהום לאַזיראַסטען. דאָס יידישע שריפטטהום — מיינטע ער — קענגע קיינע יטטע. דיא בעשטעפּענג דעם תלמוד וויא קיינע בעשטעפּענג דער יידישען רעליגיאָן. דעם וויטערען בעריעע ער זיך אייף דען אַרם פאַלטער נעבראַגטאַרקטען ר אַ ה ל י נ נ אינד צוטרעטע ער פאַלש דען ליפּצינער פּראָפעס־סאָר ד ע ל י ט ש. דער דען תלמוד נעגען דיא אַנרייפּפּע דאָהלענגס אין שוטען נאָהס. שליעסליך זאָגטע דע דאָגאָרד: דיא אַפּפּענטליכע מיינונג אין דיי טעראַגר, אַסטעריי, פּראַנקרייך אינד דייטס־לאַנד נעריכט. דאָס דיא יודען אים אַללגעמיינען דיעענגען אַנשיאַנגען דעם תלמוד פערטרעטען, אין יעלכען דיא יודען אַלס קרעטיע מיט דען נכטס־יודען אייף קריעגספּיסס שטעהענדע דאָסס אַנגעעהען יעדען.

דאָס דעריי פאַס אייגעריטאַס־פּראָפעס־סאָר דר. ק אַ ה ן אַבגעגעבען גוטאַכטען מאַכ־טע טעפּפּען, אינדעצייגענדען איינדרוקק. ווער דאַ־בען דיעעם גוטאַכטען בעריטס איינצעלד מיט־געטהיילט. ער קריטיזירטע אייף דאָס שאַרפּסטע דיא איינסעריגען וויעס פאַרדרעהנערס. דיא ערסטע פראַגע (אַב דער תלמוד פיר דיא יודען נעטעצטעס־קראַפּפּ האָבע אינד אַב אייגע בעשטעפּענג דעם רעליגיאָן, אינדערן פערלאַנגען פאַלדשטאַנדיגע רע־ליגיאָנספּיהיגע. ווער בעקאַמפּפען דען תלמוד־יודען עבענוא וויא דען רעפאָרם־יודען אינד דען ג ע ט ו י פ ט ע ן יודען. ווער בעקאַמפּפען דיא יודען וועגען איהרער שאַרלעכקייט פיר דיא גע־עדלשאַפּפּ.

דער אַכפערשטאַנדיגע פּראָפעסאָר דע ל א נ ג ר ד. דער פאַסט נאָך יעדעס אַטצע זייגער דערדע בעטהייערטע. דאָס ער אין בעטרעפּף דעם תלמוד נכט אַכפערשטאַנדע וויא. נאָכ דעגנאָך זיין נומאַכטען אַב. אין וועלכעם ערער ערזעהען קאַנן דאָס ער דען תלמוד קיין פאַס דאָס אַרען־אַנגען קענגט. ער בעלעהרטע דען נעריכטס־פּראָ. דאָס דיא לעהרער דעם תלמוד אין תנאים. אמוראים אינד סאַבאָראים אינצוטהיילען זיינ. ווער דיעע סאַבאָראים זינד דאָס וויסס נעמאַנד. וואָהל אייך דער נכט־אַכפערשטאַנדיגע הערד אַכפערשטאַ־דיגע נכט. פעהלייכט האָט ער איינמאָל עטוואָס פאַן דען אַטצע ס ב ר י מרן ורבותי: נעדאַרט אינד עס מאַ אַרהם פאַרקאַמטען, דאָס אייך סבריי דיא בעצייכנונג פיר אינען תלמוד־לעהרער וויא. פערזער בעצייכנטעט ער אייך דיא מאַסאָפיסטען (תוספות) אַלס תלמוד־בעהרער יאָהרער תוספּ־וויא דאָך שאַן יעדעס חדר־קונד וויסס — נור אין קאַממענטאַר צום תלמוד אינט. הערד פּראָפעסאָר דע דאָגאָרד קאַנטע יד נכט עגטאַרטען אייך אי־נעגע שטאַהנגען נעגען דיא יודען אינד אַהד שריפּ־טהום לאַזיראַסטען. דאָס יידישע שריפטטהום — מיינטע ער — קענגע קיינע יטטע. דיא בעשטעפּענג דעם תלמוד וויא קיינע בעשטעפּענג דער יידישען רעליגיאָן. דעם וויטערען בעריעע ער זיך אייף דען אַרם פאַלטער נעבראַגטאַרקטען ר אַ ה ל י נ נ אינד צוטרעטע ער פאַלש דען ליפּצינער פּראָפעס־סאָר ד ע ל י ט ש. דער דען תלמוד נעגען דיא אַנרייפּפּע דאָהלענגס אין שוטען נאָהס. שליעסליך זאָגטע דע דאָגאָרד: דיא אַפּפּענטליכע מיינונג אין דיי טעראַגר, אַסטעריי, פּראַנקרייך אינד דייטס־לאַנד נעריכט. דאָס דיא יודען אים אַללגעמיינען דיעענגען אַנשיאַנגען דעם תלמוד פערטרעטען, אין יעלכען דיא יודען אַלס קרעטיע מיט דען נכטס־יודען אייף קריעגספּיסס שטעהענדע דאָסס אַנגעעהען יעדען.

דאָס דעריי פאַס אייגעריטאַס־פּראָפעס־סאָר דר. ק אַ ה ן אַבגעגעבען גוטאַכטען מאַכ־טע טעפּפּען, אינדעצייגענדען איינדרוקק. ווער דאַ־בען דיעעם גוטאַכטען בעריטס איינצעלד מיט־געטהיילט. ער קריטיזירטע אייף דאָס שאַרפּסטע דיא איינסעריגען וויעס פאַרדרעהנערס. דיא ערסטע פראַגע (אַב דער תלמוד פיר דיא יודען נעטעצטעס־קראַפּפּ האָבע אינד אַב אייגע בעשטעפּענג דעם

פאַיללעטאָן.

דיא פערקאַנגטע שטיעפמיטטער.

(23־טע פאָרטזעצונג.)

ביים דורכלאַסען דייסער ציטענען בעטעיקע פיעד איינען אַרטיקעל אין וועלכעם דאָס דועלל בעשטאַ־נען וואָרדע. אין דעם זיין בורדע דען מאַך פאַנד, עס וואָר אין דעם אַרטיקעל אייך אַנגעריטשעט, דאָסס דיא פאַנטער דעם אים צווייכאַפּפּ נעפאַללענען נעגען אירע שעיפּ. מיטטער איינע קלאַנג אַנגעשטעגנע האָבען, אינד דאָסס מאַן אייך דען אַרטיקעל־פּאַצעסס נעשאַנגען וויא.

דיא צייטונג, אין וועלכער דער בעטרעפּפּענדע אַר־טיקעל שטאַנד, וואָר בעריטס דרייא מאָנאַטע אַלס אינד עס וואָרען אים נאַנצען וועגען מאַנאַטע פּראָפעסאָר, וויס־דעם תדר ס נאַלבעגע אים דועלל נעפאַללען וואָר.

פיעד מיטטער אַנגעהמען, דאָסס דער פּראָצעסס אינ־צווישען בעריטס עגטשיעדען וויא, אינד דאָסס נעטאַר דאָבייא אייף זיינע דייסע אַרט אַרטיקאַנע אַנגעוויעגען וואָר דאָ ווערע דיא וויטשווע, נאָך דיא קינדער זיינעס בורדערס זיך אין אייך נעוויגערעס האָסען.

ער מאַסטע דען עגטשלוסס, נאָך אייגאַא צוריקק־צוקעהרען. ווען דעם פּאַרע זיינער מאַנטער האָטטע ער נעטאַר. פיר דער אַרבייטעט אינד דער פּעטאַנע פּעטרבלינגען אַנגעלעגען אַלס דער אַנטשייד אין דיא ווילדע.

(פאָרטזעצונג פאָלגט.)

הערייט עקלאַטע לאַרזלעס מ אַ ד אַ ר אַ ס, דאָסס באַטטיאַנ אייף דיא אַנטעריטשטיצונג אַללער פאַר־שיינען זיכער בייטע דייסע.

צום שלוסס וואָרט אייך נאָך קאַ ש ש ו ט ה דאָס שוועדע זיינער בעדעדוטקייט אין דיא וואַנטאַלע.

„עס דייסס — זאָגטע ער אַנטער אַנדערעס —, דאָסס יעלאַשטיטש נעגען מיך קריעג זיהרע, אינד דאָסס מאַן אין זיינען דאָס מיטטעריעס דעסהאַלב נכט בעשטאַטיגע, ווייל וואָ נכט וויססען. אָב איך אייך דאָרין איין אַסס אינטערעסטען וועדע. ווייל גין דעם, וואָ נעדרייג עס אייך וויא, אַכס פאַרוואַנד נעבריכט ווייר, אַס דיא נאַציאָן צו אַנטעדרייקקען: וואָ שטעהט עס יאָ בייא אַנס. דיעען פאַרוואַנד צו בעדיטשען, ווער דעם דאַנדע וואָהל וועלל, מיסס איינע פאַרטיק בעפאַלגען. דיא צווייערדייא אייזאַנ־בען צו לאַזען האָב. דיא ערסטע אַיס, דיא דינגע אייף אַיינען פונקט צו פיהרען, דאָסס דער פערדאַסט נעגאַהטיגע וועדע. עגטשיעדער זיינען פראַגען צו עגטאַנגען, אָדער אַסס אינד עדען פאַרוואַנד בייא וויטע דאָסס פּעטרבלינגען, צו בעקעגנען, דאָסס ער פערדאַסט אינד נכסס אַנדערעס וויא. האָבען ווייר דאָס צו שאַנדע נעבראַכט, וואָ אינד דאָסס פיעל ער־בכס. דיא צווייטע בעשטעהט דאָרין, דאָס דיא נאַציאָן אינצווישען פיכטיג דייסע, דאָסס ווייר, ווענן דיא ווייר־סער פאַללען אונערען פּלאַטץ מיט אַהרען בעהוסטען, יעטצט, ווענן עס זיין מיסס, נעגען דען פיינד אינד שפּא־ציר נעגען דיא וויללקיר.“

(פאָרטזעצונג פאָלגט.)

תלמוד איינע בעליידיגונג דער יידישען רעליגיאָן וויא) ב ע י א ה ט ע פּראָפעסאָר קאָהען אינבע־דיינגט אינד ער זאָגטע: פיר דען גלייבענען יודען איזט אַללעס אים תלמוד בינדענד אַלס דיא איבער־ליעפערטע לעהרע. דיא מאַנס אייף דעם סיני גע־נעבען וואָרדע. אַללע אייריכטונגען דער יידישען געמיינדע בערוהען אייף דעם תלמוד. דער איינע קוועללע אינד גרונדלאַגע דער יידישען רעליגיאָן איזט, עבענוא וויא דיא ביבעל זעלבסט. דיא אינ־גליעדיגען יודען בעטראַכטען דען תלמוד נכט אַלס בינדענד. אַבער דיא בינדעט אייך דיא ביבעל נכט, אינד דערגאַנד בלייבען דיא אים פערבאַנדע דעם יודענטהומס. ווייל דיא דען אינהאַלט דעם יידישען וויטטענגעטצעס פאַלל אינד גאַנז אַנערקענען, אינד דיעעס וויטטענגעטען איזט עבען אים תלמוד עגט־האַלטען. — דיא צווייטע פראַגע (אַב אים תלמוד שטעהע. דאָסס מאַן דיא גיים בעשטעהלען אינד בעטרעגען דירפען) פ ע ר נ י נ ט ע (פּראָפעס־סאָר קאָהען אינד בעצייכנטעט יעדען. דער דעם בעהויפּטעט אַלס פ אַ ל ש ע ר.

שליעסליך דיא הייר פאַלגענדעס איינס דער דערע דעם ערסטען ש ט אַ אַ ט ס אַ נ ו ו אַ ל ט ס ב ע ר ט ר אַ ס אַנגעפירט:

דער אַנגקלאַגטע ווילבסט האָט דען תלמוד אַלס רעליגיאָנסגעזעטץ דער יידען בעצייכנעט. ער האָט דיא גליבענען אינד אַנדערע רעליגיאָן בע־שיפּפּט. דאָסס ער פאַס תלמוד נכטס פערשטעהט אינד דענגאַד אַפּפּענטליך אַלכע וואָרטע שפּריכט ערשטערט דען נאָר דאָס פערגעהען דעם אַנגקלאַ־טען. דיא קאַן דייזער יענע אינטרפאַהרענע מענע מיט דיא אייסעראַרדענטליך נערענער בילדונג זיך הינשטעללען אינד זאָגען: אַס תלמוד שטעהט דאָס אינד דאָס פאַללען זיך דיא יידען שיפּ ט ע ן? דיא קאַן ער עס וויאַנען. אַבער אין דיא אַמפּאַס־סענדעס שייערינגס ווערק צו אַרטהיילען. דיא שוועריגע פאַרייפּפּ נעגען דאַסטעלבע צו ערעבען אַרגע אייך זיך דען שאַטען אייגעס בעוויזעס ער־בריגען צו קאָנען? דיא דער תלמוד האָט דיינע גע־שיכטע, אייך ערזאַנערע מיך נאָר. דאָסס טייערע געבאַטען וואָרדע. ווען מאַ דיא שטעללע אַס תלמוד פערע, וואָנאָר וואָכער אינד בעטרע. נעגען נכטס־יודען ווייגען. אַבער דאָס יואָרדע טראַטען אַללעס ווענס נכט געפערען. ווייל נכטס געפערען ווערדען ק אַ נ ג ט ע. עס אייט קוייגע אינגעבלוקק דאַראַן צו צווייפעלן. דאָסס דער אַנ־גקלאַגטע אַמטלכע יודען יעגען אייהרעס גלייב־בענסבעקענטניססעס אַלס ש י פ ט ע ן האָט הינ־שטעללען וואָללען. ער האָט נעשטעפּפּט. דיא דער נעמיינסטע בייער. דיא אַבגעגעבען גוטאַכטען שפּרעכען פאַלדשטאַנדיג צו נוטסען דער אַנקלאַ־

הערייט עקלאַטע לאַרזלעס מ אַ ד אַ ר אַ ס, דאָסס באַטטיאַנ אייף דיא אַנטעריטשטיצונג אַללער פאַר־שיינען זיכער בייטע דייסע.

צום שלוסס וואָרט אייך נאָך קאַ ש ש ו ט ה דאָס שוועדע זיינער בעדעדוטקייט אין דיא וואַנטאַלע.

„עס דייסס — זאָגטע ער אַנטער אַנדערעס —, דאָסס יעלאַשטיטש נעגען מיך קריעג זיהרע, אינד דאָסס מאַן אין זיינען דאָס מיטטעריעס דעסהאַלב נכט בעשטאַטיגע, ווייל וואָ נכס וויססען. אָב איך אייך דאָרין איין אַסס אינטערעסטען וועדע. ווייל גין דעם, וואָ נעדרייג עס אייך וויא, אַכס פאַרוואַנד נעבריכט ווייר, אַס דיא נאַציאָן צו אַנטעדרייקקען: וואָ שטעהט עס יאָ בייא אַנס. דיעען פאַרוואַנד צו בעדיטשען, ווער דעם דאַנדע וואָהל וועלל, מיסס איינע פאַרטיק בעפאַלגען. דיא צווייערדייא אייזאַנ־בען צו לאַזען האָב. דיא ערסטע אַיס, דיא דינגע אייף אַיינען פונקט צו פיהרען, דאָסס דער פערדאַסט נעגאַהטיגע וועדע. עגטשיעדער זיינען פראַגען צו עגטאַנגען, אָדער אַסס אינד עדען פאַרוואַנד בייא וויטע דאָסס פּעטרבלינגען, צו בעקעגנען, דאָסס ער פערדאַסט אינד נכסס אַנדערעס וויא. האָבען ווייר דאָס צו שאַנדע נעבראַכט, וואָ אינד דאָסס פיעל ער־בכס. דיא צווייטע בעשטעהט דאָרין, דאָס דיא נאַציאָן אינצווישען פיכטיג דייסע, דאָסס ווייר, ווענן דיא ווייר־סער פאַללען אונערען פּלאַטץ מיט אַהרען בעהוסטען, יעטצט, ווענן עס זיין מיסס, נעגען דען פיינד אינד שפּא־ציר נעגען דיא וויללקיר.“

(פאָרטזעצונג פאָלגט.)

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

(פערלאבונג דער ערצהער-צאנין וואלערע.) שאן ווידערהאלט שפראך מאן אין אייגער פערלאבונג דער ערצהער-צאנין וואלערע דער טאכטער אינגרעס קא-נגס. נייסטענס טיכט זיך ווידער איינע זאלכע נאכריכט אויף, אונד צוואר כאממט דיעזעלבע איס מ ו נ כ ע ן. וויא נאמלך דען מיטמענער נייסטען נאכריכטען" נעמערדטע ווארט, פערלייטעט. דיא פערלאבונג דער ערצהערצאנין וואלערע מיט דעם פרינצען ר י פ ע ר ב ט פ אן ב א ע ר ן שטערק בעפאר. פריינ דיספרוכט איט דער אל-טעסטע ואהן דעם פרינצען לודווג פאן באיערן, אי-מיט איין ענקעל דעם פרינץ-רעגענטען.

(אין דער פארנעסטרונג וטצונג דעם א נ-נ א ר י ש ע ן א ב נ ע א ר ד נ ע ט ע נ ה י י-ן ע ם) וואורדע בעשלאסען, דען אנטראג א ו ר א-נ ו ס בעטרעפפס עגטענונג איגער ק א מ ט ס-ס ו אן א ן נ נ ע ל ד נ ע נ ה י י ט דעם ד א ב ו י ו א ס ס ע ר ס אין אייגער דער נאכ-סטען וטצונגען אין בעראטונג צו צייטען. — דעריינט וואורדע דאס פ ר ע ד ר י י ס ט ע נ נ ע-ד ע ט ן איי אין דרייסטער לייגע מיט איינער מאיאריטאט פאן 95 שטיממען אנגענאממען. עס שטיממטען אים נאמצען 150, אבגעגעבען וואורען 198 אבגעארדנעטען.

(דאס ט ר י י ב ן ד ע ר י י נ ע נ ע-א נ ט ס ע מ ט ס ן) נעמטט נעראדעצו איינע דייבערישע נעשטאלט אן. פארגעסטערן וואלטען דיא מיט נעוואלט דיא וואהל אייגעס לובעראלען פארטיאטען אין דען נעמיינדעראט פערזוכטען. דיא וואהל פאנד אין דעם וויינער פארארט פי-דאלפסהיים שטאטט וואהרן דיא אנטיסעמיטען אים אללען בעגרייפלי וויינס שטראמפיל. דא הייפטען זיך אין דען שטראסען צוזאממען אונד טרייבען מיט דען ווייטשן, וויא מיט דען בריסטליכען אנגעהערי דער ליבעראלען פארטיא אייגען שפאסט דיא פיידטען אינגעגלנג. וואהررע אן נאוען אונד אדרען דורך דיא נאסען אונד פערזעטצטען דען ערלראען ליטען וויעבע, אלס זיי דיא אנטיסע-מיטען דאס וואהל-ראכט שטרייטען וואלטען ענט-שטאנד אין דעפטיגער נאסען. דיא פארטיא שריטט אין אונד פ ע ר ד ר א פ ט ע ט ע ן פ ע ר י י א נ ד ע ט ע א נ ט ס ע מ ט ס ן, אלס דיא קראיאללע אם אייגסטען אייפארטעטע פאסטיטען צופאללען. א ח ד ר ע מ א ע ס ט א-ט ע ן דיא ווידערפסרייטערטאסען. דער קאר-ווער בעפאהל. לאנגאם צו פאהרען אונד בריכטמעט פארטיארדענד נאך דער נעגענער, פאן דיא דער ווייסטע לארם צו אירם דראנג. אונטער דען דעט-צערן וואה מאן אויך דיא אנטיסעמיטישען אבגע-אדרענטען טיר ק. פ אט ט א ר אונד ווי ר-נ ג ן.

(אין אנטיסעמיט ווענ-ג ע ר.) דער לעגיטמאצאנס-איישוסס דעם אס-טערייכישען אבגעארדנעטענהייזס האט דיא וואהל דעם אנטיסעמיטישען ווייכסראטס-אבגעארדנעטען ווענ ר נ ר ן אנגעלוידט. ווייל ביא דער וואהל נכט ווענער אלס 105 נעפאלטשטע-שטימצעטטעל אבגעגעבען וואורען.

(פ א ל ס ט אינד ווד ע.) דער שיטמאכער דעם פאסטעם ערזיעלט פאר קוי-צעם דען בעפעהל זיך אן דען וואטיקאן צו בעגע-בען. דא דער פאסטס איינ בעשטעללונג צו מאכען האבע. דא דער מייסטער ועלכסט קראנק וואר, שיקקטע ער ווענ ערסטען ווענדלען אייגן ווענ-מאנ נאטטנגס ד א מ א ר ן. דער אין דאס קא-בינעט דעם פאפסטעס נעפיהרט וואורדע אונד דאדורך דעסען אייפמערקאנ ענטגעגנאהم. אלס דער ווענ מאנן זיך מיט אייגער טיעפען פערבייגונג ענטפערענען וואללטע. דעולט אידן דער פאפסט צוריקק אונד אנטט: ווענ דא מיינ בעשטעללונ נוט איז פיר-דען, ווייל אידנען פיר דיא ווייבלכען מיט-ווירקונגען דאדורך פאטיכלע דיילונג דאנגעגראבען ענטקען. דאמאנאנ בייטנלע דאס קונד פאר דעם פאפסטע אונד ערווידערטע: אידיע דייבלכקייט אך שטאممט אים ווייטער פאטיכלע. דער פאפסט לענגט דעם נעטעللען דיא דאנד אונד שיכטע אונד ערווידערטע פרייבלוך: דאס ווייד מיר נכט פערהינדערן אידנען אונד אידערע ווענ מיינ ערקענטנטלוכקייט צו בעווייזען. דיא שיי-נען אין ווהר בראוער בוכסטע צו ווען".

(אין ווערטוא מ ע ר פ א ל ל) ערגאיינענט זיך דיעע וואכע אין דער הייפט-שטאדט, פאן אייגעם ווייטען עזפאאר טראט דער מאנן צום בריסטענטהום אומער אונד ער לעבט ווייטהעם בעפאריגט פאן ווייגער נאטטען, ענען ווילל-בע ער דען ערגעס ווענגס-פיאצעפסס אונטערגעגנגט, דער פיאצעפסס אונד נאר נכט עגטשיידען. דיא פרייא בראבסט אייגען אונד קוד צוריק ווילל אונד מעלדעטע דאסעלבע צוריק אומבאטריקליכע בייא דער דייענען אייד. קולטוסמינדע אן. ווילל-בע ווער דיא אייגראאנגנ דעם קוריעם פערווייי-גערטע. דא דעפסען פאטער בריסט ווייא. דער מא-ג בטראט טראבסט זיך דער מיינונ דער נעמינדע אן אונד פערזאללאבסטע דיא טיפע דעם קוריעם. דא דיעזעם דער דעלריאא ווענס פאטערס אנגעארדען מיססע. ווייל דיא עדע דורך דען דעלינאנס-מעע אונד נאכ דאדורך פערזאללאבסונג צו שווייגען אלדער אידנונג. דיע-ווס אللען ציאלונ ערווארטעט ז. מאיפסאט. בעפאר דער אייסלוך דער דיאפאטשען ווערען דעם לאנדאנ אנפערטוויס ווערדען מאנן, ענגאבסס דיא אונטערבריינונ ענגער פערזאנען, אייס דענען באטטאיאני דאס נייע מינ-סטעריום צו בילדען ענדענקע.

אין ווייי האטטע מאן זא נערענכנעס: ווייל דיא נע-שטעللטען בערענונגען נכט ערפיللט ווען, ווערדע באטטאיאני, ווענס איינגעטראבענען נינוראטטע צוסאל-נע, ווערענאللס מאן דער מינטסטערפאוערענטטאט צו-ריקקטרעטען. ווייל אבער, אהנע נעפאהר פיר דאס לאנד, דיא נאציאן קיינען אונענגליקק אהנע ווענערונ ווען מאנ-נע, ווערדע דיא נעצוואנגען זיין, אהנע בעטטאטיגונ דעם מאנגנס. זיך ווערכסס אייגע ווענערונ צו נעבען אונד מאנן מיססטע קאططטטע. דער מאנן דעם פאللקסטרייענס, דען מאן אין ווייען לאנגסס שאן מיט שעערעס אונע אנזאה, נאططטוגנ אין דיא ווענערונ אייגטططטע.—נור ווערדיג ווארטטע מאן אין ווייען, אים אייططען צו מאנגנ: „ווהט דיא נאציאן אבערططאנט דיא ווענערונ אייגעס מאנגע, דען דער מאנ נכט ווילל. דיא מאططס זיך מאנגלכע ענ-טע אן, דאס אייט פערططאטט, אייט דطططططط